

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara**

**Diplomová práce
KRESEBNÝ CYKLUS NA LITERÁRNÍ TÉMA
NÁMOŘNÍKEM, TOPIČEM A PSOVODEM
BcA. Kristýna Košutová**

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra Designu
Studijní program Design
Studijní obor Ilustrace a grafický design
Specializace Ilustrace

Diplomová práce
KRESEBNÝ CYKLUS NA LITERÁRNÍ TÉMA
NÁMOŘNÍKEM, TOPIČEM A PSOVODEM
BcA. Kristýna Košutová

Vedoucí práce: doc. ak. mal. Josef Mištera
Katedra Designu
Fakulta designu a umění
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....
podpis autora

Poděkování:

Ráda bych poděkovala panu doc. ak. mal. Josefu Mišterovi za odborné vedení. Dále Alžbětě Burešové, Barboře Mackové a své rodině za pomoc a podporu.

OBSAH

1. MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE.....	1
2. TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY.....	3
3. CÍL PRÁCE.....	6
4. PROCES PŘÍPRAVY.....	7
5. PROCES TVORBY.....	8
6. TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA.....	9
7. POPIS DÍLA.....	10
7.1 BYRDOVA POLÁRNÍ EXPEDICE.....	13
7.2 NÁHLÝ KONEC DOBRODUHA.....	14
8. PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	15
9. SILNÉ STRÁNKY.....	16
10. SLABÉ STRÁNKY.....	17
11. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	
a) Knižní a periodická literatura.....	18
b) Internetové zdroje.....	18
12. RESUMÉ.....	19
13. SEZNAM PŘÍLOH.....	21

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Umění se věnuji už od dětství a vždy jsem inklinovala nejvíce ke kresbě. Opravdu jsem se jí ale začala zabývat až na univerzitě. Během studia jsem vytvořila několik cyklů ilustrací a krátkých komiksů. Z mých prací na poli ilustrace pro děti je podle mě nejzajímavější pop-up kniha na motivy bajek Jeana de La Fontaina. Usoudila jsem, že personifikovaná zvířata a prvky přírody jsou na jednu stranu velice oblíbené u čtenářů, ale také se mi budou dobře zpracovávat do nejrůznějších 3D skládaček. Sám o sobě zábavný žánr se dalším rozměrem ještě oživí. Snažila jsem se, aby v knize měly zastoupení pop-up objekty i plošné interaktivní ilustrace. Technika kreseb je kombinovaná. Používala jsem perokresbu, kresbu rozmývanou tuší, akvarel a na některých místech jsem otiskovala nejrůznější struktury.

První z mých komiksů pod vedením doc. M. A. Barbary Šalamounové byl na téma „plzeňští vědci“ a zpracovala jsem ve zkratce příběh alkoholologa Jaroslava Skály. Další menší komiks byl pro 3D planetárium, který ve formě obrázkového příběhu beze slov popisoval, co děti mohou v planetáriu zažít.

Nejrozsáhlejší práce na poli komiksu byl můj bakalářský projekt na téma „Život a dílo významného muže. Jedná se o zhruba čtyřicetistránkový příběh, který ve zkratce přibližuje odkaz významného orientalisty profesora Aloise Musila, jenž upadl do zapomnění. Narodil se v Rychtářově na Moravě 30. června roku 1868. Vystudoval teologii na univerzitě v Olomouci, později pracoval v Ostravě jako učitel a pomocný kněz. Nejvíce se zabýval starozákonní biblistikou a zrodem monoteismu. Proto se později vydal na studia do Jeruzaléma a Bejrútu, tedy na místa, kde se odehrávaly biblické děje. Velmi se zajímal o beduínské kmeny. Věřil totiž, že jsou to potomci biblických semitských národů, a protože si zachovali stejný životní styl, budou zde zachovány i tradice a náboženské smýšlení. Dokázal se s těmito lidmi natolik spřátelit a vybudovat si tolik respektu, že občas dokonce porušovali své tradice, aby mu pomohli v jeho bádání. Ten hlavní motiv mé práce ale není celý průběh jeho života, je to unikátní objev zámku Amra (dnes zapsaném na Seznamu světového dědictví UNESCO).

Tehdy byl první známou památkou arabské kultury s figurální výzdobou. Pro mě je tento komiks zatím můj nejdůležitější počín, nejen z hlediska uměleckého. Jsem nesmírně vděčná, že zapůsobila náhoda ve chvíli, kdy jsem si vybírala téma bakalářské práce. V tu chvíli jsem nedokázala vyhodnotit význam svého rozhodnutí. Myslela jsem si, že je to prostě zajímavý příběh, který bohužel z více důvodů zapadl a nikdo ho už znovu neopráší a nevynese na výsluní. Říkala jsem si, že udělám víceméně pro sebe knihu, kterou si alespoň pár lidí z mého okolí přečte, Musila ocení a já mu tím složím takový malý holt. Když jsem projektu věnovala tolik svého času a prožívala při čtení, psaní a kreslení celý jeho příběh, dostal můj obdiv a uznání hmatatelnou podobu a to mi stačilo. Pár měsíců po státnicích mě kontaktovala Akademická společnost Aloise Musila (ASAM), překvapivě mně neznámá a najednou jsem zjistila, že ještě existuje více lidí, kteří na Musila nezapomněli. S laskavým svolením naší fakulty se nám podařilo komiks společnými silami vydat. Pro mě to znamenalo velké zadostiučinění, protože jsem poprvé pochopila, jak skutečný má práce ilustrátorů smysl. Díky této spolupráci jsem se seznámila se spoustou zajímavých vzdělaných lidí, od kterých jsem se učila nové věci. Pevně doufám, že tímto moje spolupráce s ASAMEM nekončí.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Alternativa „Kresebný cyklus na literární téma“ mě lákala, už když jsem přemýšlela nad bakalářskou prací. Okolnosti tehdy ale změnilly můj názor a určitě toho nelituji, protože jsem se toho spoustu naučila a přineslo mi to užitek. Není ovšem divu, že jsem se k původně zamýšlené volbě vrátila. Literární téma, které jsem si zvolila, je kniha s titulem „Námořníkem, topičem a psododem“. Jedná se o publikaci sepsanou dr. Václavem Vojtěchem, prvním Čechem, jenž stanul na kontinentu Antarktida. Podobně jako u mé předchozí práce jde o příběh odvážného člověka, který se nebál riskovat všechno, co měl. Šel za svým snem i s nasazením vlastního života. V ostatních ohledech je však osobnost Václava Vojtěcha poněkud jiná než Alois Musil.

Vojtěch se narodil v roce 1901 ve Skřivanech u Nového Bydžova. Studoval na gymnáziu a poté geografii na Karlově univerzitě. Věda ho zajímala, ale nikdy se nestal obecně uznávaným expertem ve svém oboru, nevydal řadu vědeckých publikací, kterými by se řídili badatelé ještě dlouho po jeho smrti. Možná by k tomu jednou došlo, v oblasti polárního bádání měl velké plány, nestihl je však naplnit. Svou knihu směřoval na mladou generaci, hlavně studenty. Chtěl je inspirovat, aby se nebáli cizích krajů a nových výzev. Mě nesmírně zaujal hlavně díky svému odhodlání a pevné vůli. Často se o něm říká, že ho dopředu tlačila nesmírná touha po dobrodružství. Někteří se o něm takto zmiňují s řádnou dávkou skepse a tvrdí, že nebyl žádným pravým polárníkem, ale spíše odhodlaným dobrodruhem, jenž se vydá do neznáma za jakýmkoli nebezpečím. Byl opravdu zvláštním člověkem. V roce 1922, kdy pracoval pro Český zemský archiv, byl vyslán do Paříže, aby tam zpracoval materiál československé kolonie z válečných dob. Teprve tehdy se mu splnil sen o překročení hranic své vlasti. Právě v hlavním městě Francie přišel první podnět k Vojtěchově posedlosti polárními kraji. Zašel si zde do kina blízko pařížské Sorbony na film o tragickém konci polární expedice kapitána Scotta. „*Celá věc trvala sice pouze dvě hodiny, ale stačily na roznícení plamene v mém srdci, který uhasne teprve mou smrtí.*“¹ Už to napovídá, že mu učarovala romantika

---

¹V. Vojtěch: Námořníkem, topičem a psododem, Olympia, Praha, 1968, 11

hrdinské smrti při plnění náročných úkolů. Od této chvíle začal na kole cestovat Evropou a snít o tom, že jednou bude členem polární expedice. Dlouho se to zdálo být jenom neuskutečnitelnou touhou. Ve chvíli, kdy se v novinách dočetl o právě chystané výpravě admirála Byrda, začal jeho sen dostávat reálné obrysy. Součástí badatelského týmu měl být geograf. Vojtěch si skutečně začal pohrávat s myšlenkou, že Byrda kontaktuje a přihlásí se o roli zmíněného geografa. Nakonec udělal pevné rozhodnutí a do Ameriky napsal. Ozval se však pozdě, v expedici už pro něj nezbylo místo. Přišlo velké zklamání, ale určil si za cíl nenechat si utéct příští příležitost. Začal se s tím smiřovat. Všechno se rázem změnilo, když jednoho rána obdržel velmi krátký dopis s podpisem R. E. Byrd. Stálo tam, aby za určitých podmínek odjel na Nový Zéland, kde by se mohl k expedici před konečným vyplutím k jižnímu pólu připojit. Dostavila se obrovská euforie, ale také časová tíseň. Aby vše stihl, znamenalo to vyrazit na cestu z Československa za pouhých sedm dní. S velkým úsilím sehnal za pomoci dr. T. G. Masaryka, Central European Press a nakladatelství Melantrich potřebnou částku peněz. Život si s ním tehdy krutě zahrál, když přišel další dopis od Byrda. Bylo z něj zřejmé, že posledně, když Vojtěcha vyzýval k urychlené cestě na Zéland, muselo jít o omyl. „Milý dr. Vojtěchu! Velmi oceňuji Vaši touhu po připojení se k naší expedici k jižní točně, kde byste spolupracoval na našem vědeckém díle. Musím Vám však sdělit, že mám již všechny potřebné vědce a ježto počet mých spolupracovníků je omezen, není mi již možno vzít Vás s sebou. Děkuji Vám ještě jednou za nabídku Vašich služeb a jsem upřímně Váš R.E.Byrd“². Byl ale s přípravami už příliš daleko a nehodlal se vzdát. 25. září 1928 odjel na Zéland stejně a umanul si, že se tam s Byrdem setká a zkusí ho přesvědčit.

„Komandéru Byrdovi. Drahý pane, snad si ještě připomenete moje jméno z dopisu, který jsem Vám poslal v srpnu t. r. a v němž jsem Vás prosil o účast ve Vaší antarktické expedici. Záleželo by mi mnoho na podobném štěstí. A přece jsem obdržel Váš dopis, v němž jste mi děkoval za mou nabídku s podotknutím, že Vaše expedice má geografa. Nemohl jsem věřit, že bych se měl hned vzdát všech pokusů při prvním nezdaru. Věřil jsem, že by mi snad moje rozmluva s Vámi mnoho prospěla. Neměl jsem však ihned

---

²V. Vojtěch: Námořníkem, topičem a psovodem, Olympia, Praha, 1968, 23

dosti finančních prostředků na cestu do Ameriky. Proto bylo již pozdě jet do Spojených států. V poslední chvíli se mi podařilo odplout s lodí z Evropy na Nový Zéland a tak se stalo, že jsem Vás zde mohl již při Vašem příjezdu očekávat. Jsem cizincem, nyní mluvím ještě špatné anglicky, a proto jsem nechtěl hned před Vás předstoupit. Prosím, poskytněte mi rozmluvu, jestli je Vám to jen trochu možné. Je přímo mou životní otázkou, dovolíte-li mi jít s expedicí v jakékoli funkci. Jsem mladý a ctižádostivý a mou dávno jedinou touhou je stát se polárním výzkumníkem. Riskoval jsem mnoho, existenci, čest i finanční zkázu. Nerozmýšlel jsem se ani chvíli jet sem a pokusit se čestným způsobem ještě naposledy o zbývající možnosti. Neváhal jsem, i když jsem věděl, že v případě svého nezdaru se nemohu vrátit do vlasti. Ne ze strachu, ale z hrdosti. Čekám nyní na Vaše rozhodnutí. Pokouším se o to, i když vím, že moje naděje je pouze jednou ze sta. Má-li však být, abych nešel s Vámi a abych se nevrátil domů, nebudu proti tomu reptat. Moje odhodlání je silnější, než abych se zalekl nezdarů. Jsem pevně rozhodnut uskutečnit je nějak za jakoukoli cenu. Z mé zpovědi poznáváte, Sire, že na Vašem rozhodnutí závisí celá moje budoucnost a jistě rád zůstanu Vám vděčným, pomůžete-li mi v mých plánech. Václav Vojtěch.“³

I na Zélandu dlouho čekal na konečné rozhodnutí. Na Byrda udělalo odhodlání mladého Čechoslováka dojem a i přes plnou kapacitu se snažil najít pro Vojtěcha místo. Dokonce když už se zdálo, že to opravdu nebude možné, nabídl mu, že mu zaplatí cestu zpět do Států. Nakonec se ale uvolnilo místo házeče uhlí v topírně jedné lodi a vytrvalé úsilí slavilo úspěch.

---

³ V. Vojtěch: Námořníkem, topičem a psododem, Olympia, Praha, 1968, 62

3 CÍL PRÁCE

Řekla bych, že tím nejupřímnějším cílem bylo dělat něco, co mě opravdu zajímá a baví. Vždy jsem se ve své tvorbě vážala hlavně na realitu a ne únik z ní. Někteří umělci při práci odcházejí do svých fantazijních světů, kterým dávají reálnou podobu. Často jsem nabývala dojmu, že to je obecně uznáváno jako správná cesta, že to umělce dělá kreativním a zajímavým. Trvalo mi poměrně dlouho, než jsem sama sebe přesvědčila, že umění by opravdu nemělo mít hranice a každý si může najít svou vlastní cestu. Ať se snažíme jakkoli, vždy budeme mít příznivce i odpůrce. Já jsem měla vždy ráda skutečné příběhy. Učím se z nich, motivují mě, myslím na ně, když se dostanu do podobné situace. Všichni se snažíme projít životem, jak nejlíp to jde, někdy proplouváme snadno, jindy se topíme. Mě vždy nesmírně nadchnou lidé, kteří si dokážou zvolit to, co je správné namísto toho snadného, a tak získat to, o čem sní. Právě k takovým bychom měli vzhlížet a připomínat si je.

Kdybych to shrnula, tak jedním z cílů bylo Václava Vojtěcha zviditelnit, i kdyby jen minimálně. Ukázat, co si prožil, jaká místa viděl, znázornit velké bílé ticho – jak Antarktidě říkal. Již jsem se zmínila, že mě baví kresbami vyprávět děje a události. Přináší mi potěšení zobrazovat lidi, či zvířata v určitém momentu, prostředí či pohybu. Ve většině mých předchozích prací byl důležitý scénář, kterému jsem předem musela věnovat hodně času. Měla jsem pocit, že nemám dost prostoru věnovat se samotné kresbě. Také jsem byla omezována formátem, plynutím děje, návazností a pochopitelností pro čtenáře. Vybrala jsem si vlastně téma, které už dobře znám, ale v cyklu kreseb a ve větším formátu.

Vždy si stanovím jako jeden z cílů zdokonalit se. Tato práce byla velice zajímavá a přínosná zkušenost. Přiznám se, že to nebylo tak snadné, jak jsem předpokládala. Volnost v uměleckém vyjádření a velikosti formátu skýtá mnohá úskalí. Na jednu stranu jsem si říkala, že mám možnost volného rozmachu a svobodné tvorby, po nějaké době jsem ale narazila a musela jsem se ukáznit, abych neodbočila od původní vize. To se mi například u bakalářské práce, kterou byl komiks, nestalo. Po celou dobu mě držel při zemi účel komiksu a časová tíseň. V tomto případě jsem si kresbu daleko víc užívala a do tvorby mi nezasahovala tisková příprava atd.

4 PROCES PŘÍPRAVY

Při čtení Vojtěchovy knihy jsem si vypisovala poznámky způsobem, který se mi osvědčil v minulosti. Když mi některá část připadala zajímavá, zaznamenala jsem si stranu v knize a o čem se na ní píše. Doplnila jsem nějaký svůj postřeh, nebo kresbičku. Dříve se mi totiž stávalo, že když mě nadchla kniha a chtěla jsem ji ilustrovat, po přečtení jsem zapoměla spoustu zajímavých dojmů a asociací, které by mi při tvorbě mohly pomoci. Začala jsem si vyhledávat další informace, obrazové materiály, či videa z prostředí jižního kontinentu. Také mě zaujala česká publikace „Antarktida“, jenž jako první u nás nabízí spoustu odborných detailů pro širokou veřejnost. Přečetla jsem některé kapitoly, u kterých mi stačily mé znalosti k pochopení nejrůznějších přírodních jevů atmosférických, geologických ad. Rozdělila jsem si projekt na dva cykly – „Průběh cesty do polárních krajů“ a „Antarktida“. Vytvořila jsem si malou maketu ve formě leporela a z každé jeho strany jsem si rozvrhla jeden cyklus. Rozkreslila jsem si různé kompozice inspirované zajímavými momenty Vojtěchova příběhu.

5 PROCES TVORBY

Poté, co jsem se pevně rozhodla pro formát A2, nadešel čas na rozvržení definitivních kreseb. První cyklus se zaměřuje hlavně na velké množství dějů, hemžení lidí, spoustu nových vjemů atd. Proto jsem čerpala ze svých skic pořízených ve vlacích, kavárnách a na dalších místech, kde se dá portrét vystihnout v přirozené pozici. Kdykoli jsem u předchozích prací používala k zobrazení tváře fotografie nebo vlastní paměť, byl výsledek velmi strnulý a neživý. Fotografie mi samozřejmě posloužily hlavně k autentickému zachycení důležitých míst. Shromažďovala jsem je průběžně z nejrůznějších zdrojů. Když jsem narazila na nějaký zajímavý detail nebo výjev z Prahy 20. let, zařadila jsem si je do složky. Potom jsem vlastně kreslila jednu scénu s pomocí velkého množství obrazových materiálů. Zpočátku jsem si vše skicovala tužkou. Podle prostředí, kde se dění odehrávalo, jsem volila způsob kresby. U prosvětlených exteriérů převažuje linka, později přechází do rozmývané tuše. Jakmile se děj přesouval do potměných lodních interiérů, postupovala jsem přes tmavě šedé valéry až k černé. U řady kreseb popisující zážitky z Antarktidy jsem se začala snažit o čistotu. Po pár neúspěšných pokusech jsem se omezila jen na jemné modré tóny a přestala jsem předkreslovat tužkou.

6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Jak je výše uvedeno, užitá technika je tušová kresba. Vyhovovalo mi, že se s ní dá dosáhnout různých efektů. Snadno se vytváří kontrasty i jemné přechody prostřednictvím ředění. U některých kreseb jsem užívala jen perka, u jiných jsem volila kombinovanou techniku s lavírkou. Protože je moje práce rozdělená na dva cykly, snažila jsem se je odlišit. V prvním převládá hlavně hnědá a černá tuš, navíc se setkáváme s výraznějšími liniemi. V této části bylo mým cílem, aby byl způsob zpracování narativní, objevuje se spousta lidí, situací a setkání. Také jsem chtěla, aby byl barevný tón teplejší a o to větší změna přišla u druhého cyklu. Chvíli jsem se ke stávající podobě kreseb Antarktidy propracovávala. Ve Výsledku jsou uplatněny pouze různě intenzivní valéry modré tuše aplikované převážně nejtenčím prototypem dámského perka. Dominovat a zářit má hlavně bílý papír, aby s pomocí jemných akcentů modré evokoval prostředí věčného ledu, který odráží obrovské množství světla. Bylo tedy důležité vybrat vhodný papír. Zkoušela jsem více druhů, nakonec jsem si v plzeňském Grandpapíru vybrala z řady ART FABRIANO papír Disegno 4 smooth s gramáží 220 g/m². Barva se mi jevila jako ideální a dojem bílého světla neruší žádná struktura. Je vysoce odolný proti gumování a netřepí se, tím pádem se na něj dobře uplatňuje perokresba. Zvolený formát kreseb je A2.

7 POPIS DÍLA

Vojtěchova kniha nepopisuje jen pobyt na Antarktidě, ale spíš životní příběh – cestu k ní. Své vyprávění uvádí krátkým povídáním o svém dětství a vysvětluje, jak vznikaly různé podněty k jeho celoživotní lásce k přírodě a k dobrodružství. V samotné Antarktidě nakonec ani nestrávil tolik času a jako člen expedice tam neměl žádný významný vědecký úkol. Po studování polárních krajů sice toužil, ale k výpravě se dostal jen stěží a v podstatě jen jako pomocná síla v lodní topárně či kuchyni. Jediné, s čím se mohl prosadit, bylo mládí a vytrvalost. Neměl žádné zkušenosti jako námořník a neuměl ani dobře anglicky. Dostal místo na palubě zásobovací lodi Eleanor Bolling náhodou a na poslední chvíli. V táboře Malá Amerika pobyl jen na krátký čas a neměl šanci mezi všemi zájemci zůstat tam přes zimu s badatelským týmem. Musel odjet zpátky na Zéland, kde pracoval v horách se psími spřeženími. Po zimě se pak na palubě Eleanor vrátil se psy a zásobami. Přesto si svůj krátký pobyt na vysněném místě prožil naplno a pravidelně vyrážel na průzkumné cesty po ledové bariéře.

Výjevy jsou vždy z pohledu cestovatele stejně jako vyprávění. Pořadí kreseb není vždy důležité, ale u první části je určitá kontinuita podle míst, přes která cestoval. První vyobrazení je ještě z prostředí Prahy, kdy si Vojtěch přivydělával na živobytí roznášením novin, aby se mu podařilo našetřit na cestu do zahraničí. Jakmile získal finanční prostředky, skutečně odcestoval. Loď poprvé od vyplutí ze Southamptonu zastavila v přístavu Balboa u města Panama. Tomuto místu jsem věnovala dvě kresby, které ukazují setkání s různými lidmi a také prostředí starých čtvrtí Panamy s opuštěnými domy. Neopomněla jsem ani čas strávený na Novém Zélandu. Zde, když se snažil znovu vyjednat své členství v expedici, byl několikrát s politováním odmítnut. Musel tedy vymyslet plán, jak si vydělat peníze na cestu zpět do Ameriky. Rozhodl se nastoupit do služby na farmě deset mil od Wellingtonu. Náhodou ji vlastnil Čech jménem Bartoš. Žil na Zélandu již padesát let a skoro zapomněl češtinu. Kdysi se chtěl s rodiči dostat do Ameriky a ocitl se tady. Údajně to dokonce zjistil až po delší době. Než Vojtěch obdržel zprávu, že se může přidat k expedici, měl čas seznámit se s původním maorským obyvatelstvem.

Velice si Maory oblíbil, píše o tom, jak přejali od přistěhovalců křesťanství a stali se oproti nim křesťany v tom nejpočetnějším slova smyslu.

Na druhou stranu líčí smutek z úpadku jejich svobodného života a komercializace tradic. Jedna z kreseb má tuto situaci určitým způsobem zachycovat. Druhá vyobrazuje farmáře Bartoše a jeho soužití s maorskými obyvateli. Když se Vojtěch dozvěděl, že jeho účast na polární výpravě bude přece jen možná, musel opět lodí odplout do přístavu v Dunedinu, aby expedici dostihnul. Tady se začíná dění přesouvat do prostředí na palubě lodi a mým záměrem bylo postupně přecházet do temných špinavých interiérů, nakonec až do lodní topírny, kde vládly extrémní životní podmínky. Vojtěch měl zpočátku smůlu a náročnou službu v topírně musel chvíli zvládnout sám, přičemž téměř vypustil duši. Většinou práci během jedné směny vykonávali dva muži – „coalpasser“ a „fireman“. Tentokrát se ale kolega „fireman“ před vyplutím přepil whiskey, tím byl dočasně indisponován. Na expediční lodi ale neexistovala možnost, že by se snížil pracovní výkon. Každý sval v těle měl jako v ohni, ostatní členové posádky mu dávali najevo, že jej nemůžou ani cítit, jednoduše proto, že byl nováček a cizinec. Jeden výjev zachycuje střídání topičů.

Když pozorovatel přejde k druhému cyklu, měla by být zřetelná změna. Chtěla jsem, aby to byl, stejně jako pro Vojtěcha, příchod do jiného světa. Důležité je světlo. Antarktida ho díky bílé ledové ploše odráží obrovské množství, a proto se jí říká „zrcadlo světa“. Mým cílem tedy bylo, aby i kresby co nejvíc zářily bílou barvou, kterou se občas prolínají modravé tóny. Součástí antarktické řady je například vyobrazení opuštěné lodi zamrzlé v ledu, nebo velrybí kostry u pobřeží. Vyjadřují pozůstatky po předchozích expedicích a obecně lidech, kteří tam pobývali. Tragický příběh expedice Roberta Falcona Scotta se Vojtěcha vždy silně dotýkal, a tak se v mém podání dívá na jeho opuštěnou loď v bílém nekonečnu. Dříve zde byly i velrybářské vesnice a v okolí ležela spousta kostí, které k sobě polárníci občas skládali. Prostor je věnován také psím spřežením, která mají v životě polárníka nesmírně důležitou roli. V tomto případě tomu nebylo jinak. Jeden sněhobílý husky jménem York dokonce po skončení expedice odcestoval s Vojtěchem do Československa. Dále se objevují pohledy na antarktickou krajinu a samozřejmě nesměla chybět tamější fauna.

Je pravdou, že se zde nevyskytuje hojnost zvířecích druhů, častým setkáním se společenskými tučňáky se ale nelze vyhnout. Postupně na kresbách víc převládá bílá plocha, abych se přiblížila atmosféře ledové pustiny.

7. 1 BYRDOVA POLÁRNÍ EXPEDICE

Myslím si, že je důležité v teoretické části své diplomové práce uvést dostatek informací o tématu, kterého se týká. Je tedy na místě stručně vylíčit, co to vlastně bylo za expedici, ke které se Vojtěch tolik toužil připojit. Z vlastní zkušenosti vím, že většina lidí zná hlavně Amundsen a Scotta, kteří soutěžili o prvenství v dobytí jižního pólu. Jméno admirála Byrda, který jako první dosáhl nejnižnějšího bodu letecky, už tak rozšířené není. Expedice Richarda Evelyny Byrda byla do té doby nepřekonaná. Ať už z ohledu na počet účastníků či technickou infrastrukturu. Měla 82 členů, lodě City of New York a Bolling, tři letadla a nákladné rádiové vybavení umožňující nejen operativní kontakt expedičních skupin, ale i spojení se světem. Výpravy se kromě Václava Vojtěcha zúčastnil také Američan českého původu Victor H. Czegka, Vojtěch se však nikdy nezmínil o tom, že by se setkali. Základnu Malá Amerika postavil Byrd v zátocě Bay Whale. Nedaleko se nacházela bývalá báze Amundsen. První lety byly věnovány průzkumu území východně od základny. Další expediční činnost v zimě 1929 ochromilo špatné počasí, letadlo Fokker zničilo na zemi sněhová bouře a teprve v říjnu mohl být po letových přípravách zahájen průzkum pohoří královny Maud. Úspěšný (i když technicky problémový) let čtyřčlenné posádky k pólu, pilotovaný Berntem Balchenem a navigovaný Richardem Byrdem, se uskutečnil dne 29. listopadu 1929 letadlem Ford Trimotor s mezipřistáním u letecky založeného skladu pohonných hmot na úpatí ledovce Axel Heiberg Glacier. Díky tomuto úspěchu získal Byrd obrovskou popularitu a finanční podporu pro další letecké výzkumy v letech 1933 až 1935, během nichž bylo prozkoumáno více než 1 mil. Km² neznámých či neprobádaných území. V roce 1934 pracoval Byrd sám čtyři a půl měsíce v refugiu na Rossově bariéře 200 km od pobřeží a téměř se otrávil oxidem uhelnatým. Další americká expedice pod Byrdovým velením proběhla v letech 1939 – 1941 a zúčastnil se jí i budoucí americký admirál českého původu George Dufek.

7.2 NÁHLÝ KONEC DOBRODRUHA

Po návratu z expedice udělil admirál Byrd Václavu Vojtěchovi Zlatou Medaili Kongresu USA, čímž se Vojtěch stal údajně prvním a dosud jediným Čechem, kterému bylo toto nejvyšší americké vyznamenání uděleno. V Československu pak absolvoval spoustu přednášek v různých městech po celé republice. Měl velké plány a připravoval se na další cesty. Lákala ho Sibiř a Aljaška. V té době však vládla hospodářská krize, a proto velmi těžko sháněl prostředky. Vydal svou knihu na vlastní náklady a snažil se ji rozprodat ve školách. Také získal nějaké finanční obnosy ze svých přednášek, které byly velmi populární. V roce 1932 se mohl začít chystat k odjezdu. Nastaly ještě komplikace způsobené jak formalitami s udělením amerického víza, tak zlou vůlí nepřejících lidí, kteří mu záviděli úspěch. Nakonec se vše podařilo. Rezervoval si místo na lodi Montcalm vyplouvající z Liverpoolu. Odjezd byl o týden odložen a toho využili Vojtěchovi obdivovatelé. Rozhodli se pro něj uspořádat táborák na rozloučenou v Sadské. Dostavil se s několika přáteli z Prahy. Protože bylo pěkné počasí, koupali se v Labi a Vojtěch si vypůjčil kanoi. Když chtěl spolu se svým kamarádem loď otočit proti proudu, převrátili se. Situace, která potkala nesčetněkrát mě a asi každého, kdo jezdí pravidelně na vodu. Vojtěch se však nad hladinu už nevynořil. Nejspíš se udeřil do hlavy o okraj kanoie a krátké omráčení způsobilo, že se utopil. Jeho tělo bylo nalezeno až druhého dne. Je opravdu ironií osudu, že člověk, který přežil měsíce tvrdé práce v extrémních podmínkách polárních krajů, skončil takto ve věku pouhých 31 let.

8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Nelze hovořit o skutečném přínosu pro obor. Tato práce v rámci oboru ilustrace nijak výrazně nevybočuje. Nemá se jednat o nic převratného, či revolučního. Spíše je to osobní zobrazení mých představ, jenž vychází z vyprávění, které mě oslovilo. Možná by bylo přesnější říct, že to k našemu ilustrátorskému oboru přispívá, obohacuje o další pohled na věc. Někomu mé kresby nemusí říct nic, jen je přejede očima a více se o ně nebude zajímat. Naopak jiného člověka mohou oslovit a při pozorování na něj zapůsobí atmosféra Vojtěchových cest, kterou jsem se podle jeho slov snažila zachytit. Je to dáno už povahou tématu „cyklus kreseb“, tady se práce vyhodnocuje komplikovaně, protože každý názor na ni je subjektivní. V poslední době jsem se častěji setkávala s tématem velkoformátové ilustrace a to jak například v našem ateliéru, tak na stáži v polské Wroclawi. Získala si moji pozornost. Ve větším formátu se dají zobrazit a vyjádřit detaily, které by se u tradičního rozměru ilustrací ztratily. Celek potom má jinou povahu, nabízí se prostor pro širší škálu akcentů. Atmosféra příběhu pak pozorovatele více uchopí a může se snáz zabrat do dějů, odehrávajících se na obraze.

Můj projekt je spíše o kresbě než o ilustraci v pravém slova smyslu, přestože alespoň zčásti má povahu ilustrační. Převážně u prvního cyklu kresby nejsou knihou jen inspirované, ale navazují na sebe a zobrazují děj. Zaměřuji se hlavně na to, aby si lidé při pozorování mých prací prožili atmosféru určitých míst nebo okamžiky z minulosti. Chtěla bych, aby se zamysleli nad životy lidí, kteří zde figurují a třeba v nich našli tolik inspirace jako já.

9 SILNÉ STRÁNKY

Tato část teorie je pro mě vždy nejsložitější. Mám pocit, že bych byla schopnější daleko lépe zodpovědět otázku silných a slabých stránek ve chvíli, kdy jsem začínala. Projekt jsem měla čerstvě rozmyšlený a žádné kresby ještě nebyly na světě. Existovaly jen ty hezké ideje. Když se do svého díla příliš ponořím a dlouho na něm pracuji, velmi těžko se mi získává nadhled, se kterým bych mohla vše vyhodnotit. Samozřejmě je nutné se o to pokusit a uvědomit si určité věci. Za zajímavý aspekt považuji, že je zřetelný vývoj kresby, zejména u prvního cyklu. V druhé části už se projev ukáží a srovnává, což podle mě odpovídá i vývoji Vojtěchových pocitů. Jsem ráda, že jsem se nakonec rozhodla zpracovat téma ve dvou cyklech. Začala jsem s cestou do Antarktidy, v procesu práce jsem se rozkreslovala a seznamovala se se způsobem kresby, který chci uplatnit. Stejně tak i Vojtěch objevoval nové věci, nabýval zkušenosti, musel zvládat nejrůznější zmatky a smířovat se s obtížemi, které neočekával. V Antarktídě se dostává do svého živlu a potěšilo mě, že já vlastně také. Kresba je sjednocená a atmosféra odpovídá antarktickému létu, jak o něm Vojtěch láskyplně píše.

10 SLABÉ STRÁNKY

Jak už jsem se zmiňovala v předchozích částech teorie, u této otázky může vzniknout spousta individuálních názorů. V tomto případě je ale nejspíš hlavní, jaké slabé stránky má diplomový projekt z mého hlediska. Určitě je vždy co zlepšovat. Snažila jsem se ze všech sil dotáhnout kresby do fáze, která se nejvíc podobá mým původním představám. Těm se snažím věřit. Určitě cítím, že kdybych měla více času, byl by výsledek lepší. Také ale vím, že tento pocit bych měla za jakýchkoli okolností. Při tvorbě si vždy kladu spoustu otázek, dochází k mnohým zjištěním a ponaučením. To platí při každém novém projektu. Všechny tyto věci se mi teď velmi těžko převádí do slov. Jsem ale přesvědčená, že i ta díla, ve kterých převládají slabé stránky, mají svou hodnotu a znamenají cennou zkušenost.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

a) Knižní a periodická literatura

1. VOJTĚCH, Václav. Námořníkem, topičem a psovodem. Praha: Olympia, 1968. ISBN 27-001-68.
2. CRÉCY, Nicolas de. Doba ledová. Praha: Meander, 2008. ISBN 80-86283-64-7.
3. PROŠEK, Pavel. Antarktida. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2140-3.

b) internetové zdroje

1. Radio Praha, Český rozhlas. Václav Vojtěch - První Čech v Antarktidě, vyhledáno 25. 4. 2015. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/static/vaclav-vojtech>
2. KUCHYŇOVÁ, Z. Antarktida láká české vědce i cestovatele, publikováno 25. 1. 2009. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/zpravy/antarktida-laka-ceske-vedce-i-cestovatele>
3. Stream.cz. Slavné dny - Den, kdy byl dobyt jižní pól, publikováno 14. 12. 2010. Dostupné z: <https://www.stream.cz/slavedny/539114-den-kdy-byl-dobyt-jizni-pol-14-prosinec>
4. Framepool. The Footage collection run by filmmakers. Dostupné z: <http://footage.framepool.com/en/shot/766327957-mummed-little-america-blizzard-ross-ice-shelf>
5. Alone, the classic polar adventure by admiral Richard E. Byrd. Dostupné z: <http://www.theshiftofconsciousness.info/admiralbyrd.html>

12 RESUMÉ

Several years ago I started to focus on educational illustration in my work. Everything began with a project called “Scientists of Pilsen”. I created a short comic about the Czech alcoholicist MUDr. Jaroslav Skála. The aim was to show and explain all the important information about this person to young readers. At first it was just a school task for me but I really enjoyed working on it in the end. A year later when I was finishing my bachelor degree studies even my final work dealt with a similar topic. This time it was life and work of the orientalist ThDr. Alois Musil. After that I continued with studies in Master’s degree program. A new 3D Planetarium was opened in Pilsen and I decided to capture all the wonderful things children can experience at this place. I think that education is much easier and more amusing with strong visual support.

When the time came for choosing the topic of my diploma thesis I felt like devoting myself to fine arts and drawing. From all the options I picked “Cycle of drawings for literary topic”. The book that became a main subject of my final work is called “As seaman, fireman and musher” by dr. Václav Vojtěch who was the first Czechoslovak to step on the Antarctic continent. He travelled with R. E. Byrd’s expedition in 1928. He was born in Skřivany u Nového Bydžova, studied geography at the Charles university of Prague and dreamed about being a polar explorer. He was a great adventurer with an unbelievable nerve. At great personal risk he collected means to travel. Despite the fact he had no certainty that Byrd will take him to the expedition, he travelled towards New Zealand. By coincidence he succeeded in his efforts and got on board of one supply ship as a coalpasser, fireman and even a cook. He spent short but wonderful time in Antarctica. Vojtěch fully enjoyed every moment of his stay at the very place he dreamed about for so long. Every day he explored surroundings of the camp Little America. He had to get back to New Zealand. In mountains he was mushing and training polar dogs. He sailed to Antarctica once more to bring supplies. Even though he desired it very much he could not stay with the research team as he did not have enough experience. However, he was able to gain respect, even Byrd himself valued him and kept in touch with him after

their parting. When Vojtěch arrived in Czechoslovakia , he started to plan other journeys to the polar lands. He was talented in the art of observing the world around him and describing it passionately so that many of those who listened wanted to know more. That is why his lectures held on various places all over Czechoslovakia were visited abundantly. Unfortunately Václav Vojtěch died in an accident right before his planned departure to Alaska. He was only 31 years old.

In honour of this person and the art of drawing, which has been the main object of my interest for most of my life, I created this document. It is divided into two cycles - Way to Antarctica and Antarctica itself. In the firstpart I enjoyed depicting many people he met and places he saw. I used brown and black ink and more distinct lines. This is in contrast to the second part, where I concentrated more on the impressions and atmosphere of this icy cold, shiny clear place on Earth. I used gentle lines and delicate tones of blue ink.

13 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

Ukázka pop-up knihy bajek Jeana de La Fontaina

Příloha 2

Ukázka bakalářské práce - komiks o Aloisu Musilovi

Příloha 3

Fotografie s Václavem Vojtěchem

Příloha 4

Skicy k prvnímu cyklu

Příloha 5

Skicy k cyklu Antarktida

Příloha 6

Ukázka definitivních kreseb z prvního cyklu

Příloha 7a

Ukázka definitivních kreseb z cyklu Antarktida

Příloha 7b

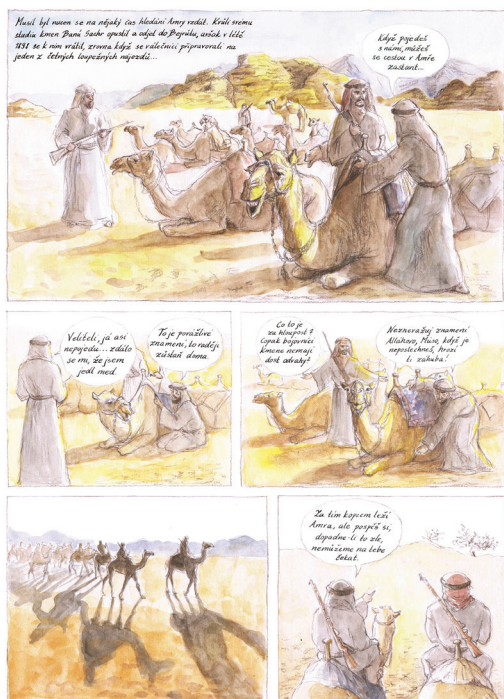
Ukázka definitivních kreseb z cyklu Antarktida

Příloha 1

foto: vlastní

Příloha 2

21

*Zobrazení interiéru Amry zcela neodpovídá jeho stavu v roce 1914. Vymětu byla špičatá valbová, přibavena sarkofágy a dříve a plácním.
 Na postavení ležící vpravo vidíme státního lva a dalšího nepřítele. Pro lepší představu o vybavenosti jsou souby zobrazeny v...

23

foto: vlastní

Příloha 3

Václav Vojtěch (první zprava) spolu s R. E. Byrdem (uprostřed) a posádkou loď City of New York.

Vojtěch se svým polárním psem Yorkem v Praze.

foto 1: <http://www.radio.cz/cz/static/vaclav-vojtech>

foto 2: <http://www.national-geographic.cz/antarkticky-projekt/vaclav-vojtech-prvni-cech-v-antarktide-aneb-splneni-snu-ii.html#.VyARJfmLTIU>

Příloha 4

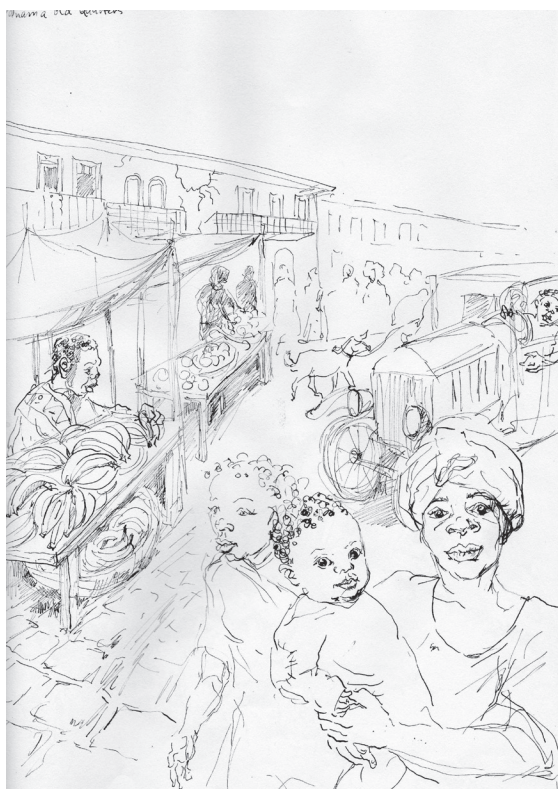

foto: vlastní

Příloha 5

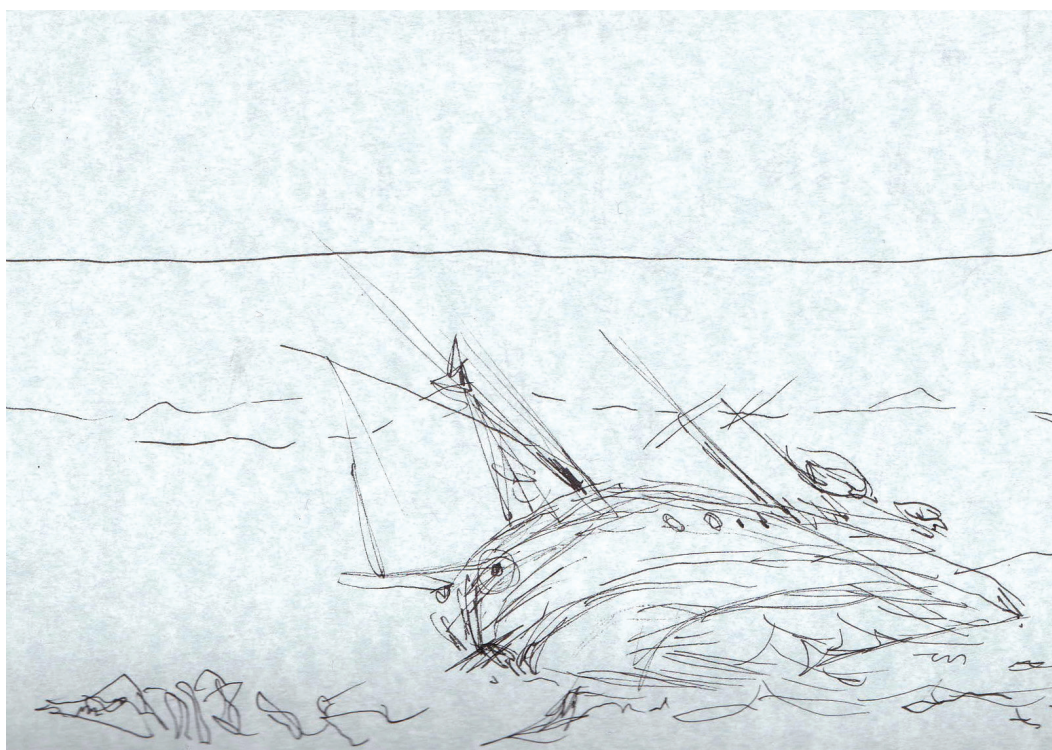
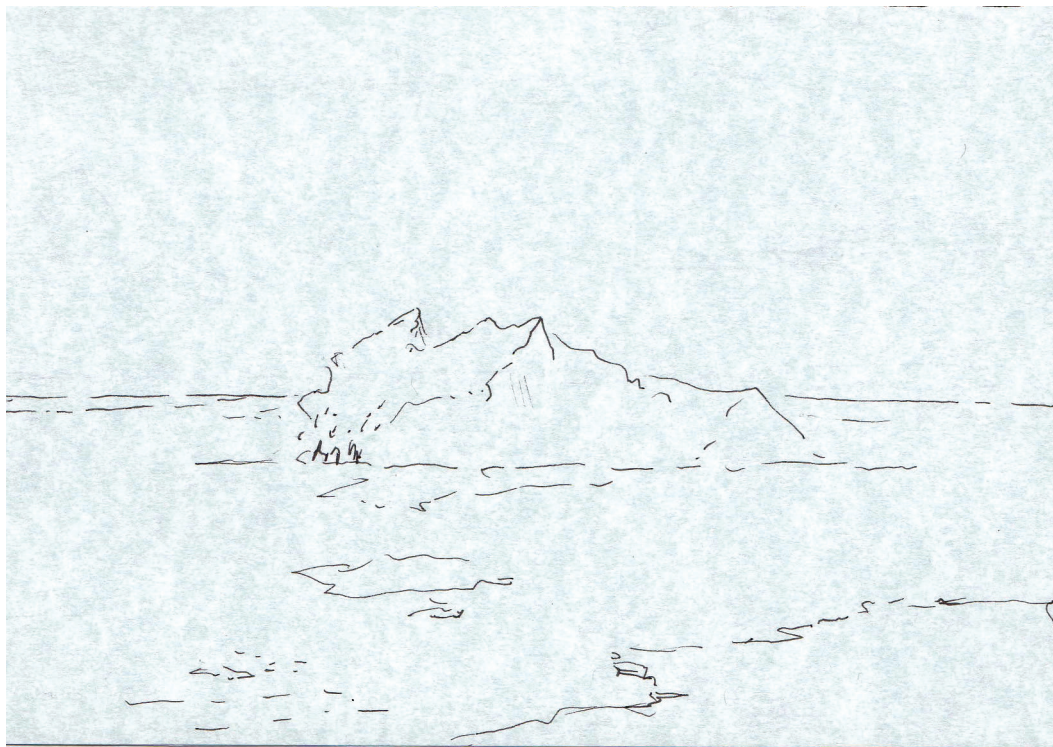

foto: vlastní

Příloha 6

foto: vlastní

Příloha 7

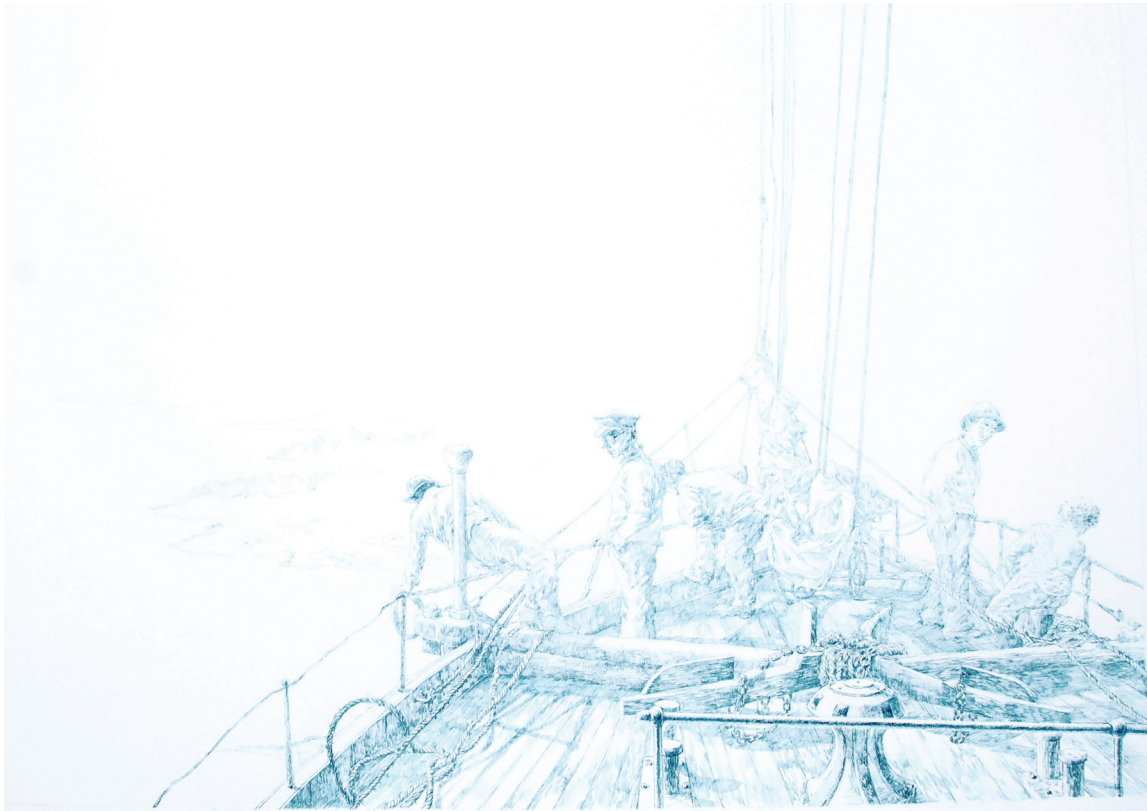

foto: vlastní

Příloha 8

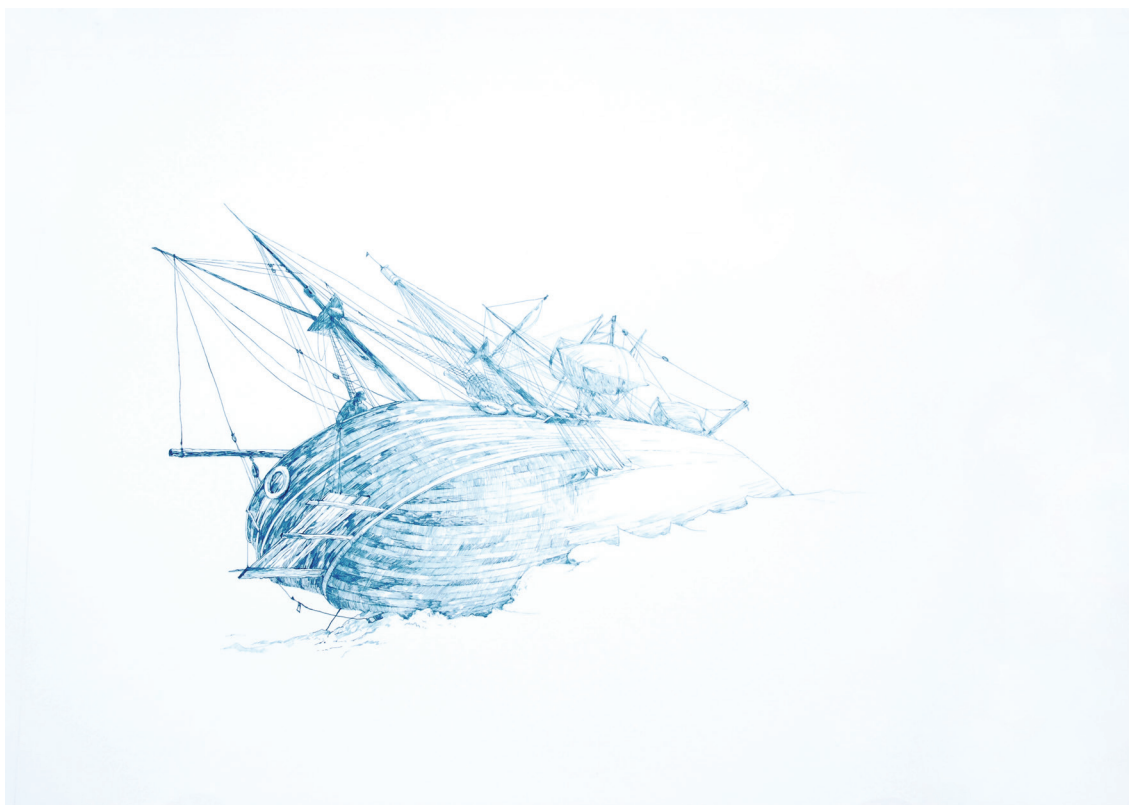

foto: vlastní